مدیرکل دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

شکاف جدی بین فرهنگ رسمی و غیررسمی در دانشگاه‌ها وجود دارد

زهرا رمضانی
خبرنگار گروه دانشگاه

ورود نسل زد به دانشگاه‌ها آن هم بعد از همه‌گیری کرونا، شکل و شمایلی جدید به فرهنگ دانشگاه و زیست دانشجویی داده است. دانشجویانی که نگاه و ذائقه خاص خودشان را به موضوعات فرهنگی دارند و همین هم باعث شده تا دیگر برنامه‌های روتین که از سوی معاونت‌های فرهنگی و حتی تشکل‌های دانشجویی برنامه‌ریزی و اجرا می‌شود، نتواند مخاطب دانشجویی را به سالن‌های اجرا بیاورد. از طرف دیگر نگاه جدید آنها چراغ فعالیت تشکل‌های دانشجویی را کم‌فروغ کرده و به نظر می‌رسد دانشجوی امروز تمایلی به حضور و انجام فعالیت‌های دانشجویی آن هم در قالب‌های گذشته ندارد.

واقعیت میدان آن است که تقریبا ایده جدیدی در حوزه فرهنگ دانشجویی دیده نمی‌شود و اغلب مدیران فرهنگی با همان دست‌فرمان دهه‌های قبل برنامه‌ریزی فرهنگی خود را دنبال می‌کنند. از سوی دیگر معاونان فرهنگی دانشگاه‌ها و البته فعالان دانشجویی معتقدند نبود بودجه کافی باعث می‌شود تا آنطور که باید امکان اجرای برنامه‌های متنوع وجود نداشته باشد. موضوعی که هر چند در برنامه هفتم توسعه سهم آن از کل بودجه دانشگاه‌ها به ۵ درصد رسیده، اما نه‌تنها این بودجه هیچ‌گاه در دو سال گذشته محقق نشده، بلکه بعید هم به نظر می‌رسد که بتوان به تحقق آن امیدوار بود. با تداوم مسیر فعلی در عرصه فرهنگ دانشگاه بیم آن می‌رود که چراغ کم‌نور مشارکت دانشجویان در برنامه‌ها و فعالیت‌های فرهنگی برای همیشه خاموش شود. از این رو می‌طلبد تا متولیان وزارت علوم فعلی در اولین گام آسیب‌شناسی دقیقی از وضعیت فعلی داشته و در کنار شناخت دقیق ذائقه دانشجوی امروز، ریل‌گذاری حوزه فرهنگی دانشگاه را تغییر دهند. همین مسئله باعث شد تا به سراغ ابوالفضل مرشدی، مدیرکل دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی برویم تا از او درباره وضعیت فعلی زیست دانشجو و پیش‌نیازهای تغییر وضعیت فعلی بپرسیم. او معتقد است ذائقه دانشجوی امروز با برنامه‌های فعلی همخوانی ندارد و یکی از راه‌های تغییر در شرایط فعلی، به‌روزرسانی آیین‌نامه‌های مربوط به فعالیت نهادهای دانشجویی است. مشروح این گفت‌وگو را در ادامه از نظر می‌گذرانید.

شما سوابق گوناگونی در فضای دانشگاهی داشتید. مدتی هم در دانشگاه یزد مدیرکل فرهنگی و اجتماعی بودید. مهم‌ترین چالشی که امروز در حوزه فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها با آن روبه‌رو هستیم، از نگاه شما چیست؟

مهم‌ترین چالشی که در دانشگاه‌ها در حوزه فرهنگی و اجتماعی مشاهده می‌شود و تقریباً بسیاری از مطالعات نیز این موضوع را تأیید می‌کنند و کارشناسان، حتی معاونان و مدیران فرهنگی دانشگاه‌ها نیز بر آن تأکید دارند، این است که بخش زیادی از دانشگاهیان، اعم از دانشجویان و حتی استادان، درگیر مسائل فرهنگی و اجتماعی نیستند. به‌عبارتی آن‌ها درگیر برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی که در دانشگاه‌ها برگزار می‌شود، نمی‌شوند.

از نگاه دیگر، شکافی بین فرهنگ یا برنامه‌های رسمی برگزارشده از سوی معاونت‌های فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه‌ها و فرهنگ غیررسمی پدید آمده بین دانشجویان، وجود دارد که این شکاف جدی است. به تعبیر دیگر، ما یک زیست دانشجویی داریم که بخش زیادی از این زیست هم اتفاقاً به خارج از دانشگاه منتقل شده است. از سوی دیگر، سیاست‌های رسمی وزارتخانه و حوزه فرهنگی اجتماعی نیز نوعی زیست خاص را دنبال می‌کند و شکاف ایجادشده بین آن‌ها، مسئله جدی ماست و درواقع باید این شکاف را ترمیم کنیم. به این معنا که باید کاری کنیم تا همه دانشگاهیان، اعم از دانشجویان و استادان، خود را مخاطب برنامه‌های ما بدانند. درواقع، باید برنامه‌ها را به‌گونه‌ای تدوین کنیم که با زیست دانشجویان امروز هماهنگی داشته باشد.

هم ما باید خود را به دانشجویان نزدیک‌تر کرده و برنامه‌هایمان را نیز به آن‌ها نزدیک کنیم و هم کاری انجام دهیم که خود دانشجویان، استادان و سایر دانشگاهیان نیز خود را مخاطب برنامه‌های ما بدانند. به تعبیر دیگر، دانشگاه و برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی باید برای همه دانشگاهیان باشد و رسیدن به این نقطه مسئله اصلی ماست.

این خلأ از چه زمانی ایجاد شده است؟

ببینید، این موضوع مختص امروز و دیروز نیست. شکاف بین فرهنگ رسمی و غیررسمی معمولاً در همه جا و در همه جوامع و زمان‌ها وجود دارد، اما به نظر می‌رسد که در سال‌های اخیر، این مسئله در جامعه ما شدت بیشتری پیدا کرده و پررنگ‌تر شده است. بخش‌های قابل توجهی از جامعه و به‌ویژه دانشجویان، دیگر خود را مخاطب رسانه‌های رسمی یا برنامه‌های رسمی اعلامی نمی‌دانند. این موضوع فراتر از دانشگاه نیز دیده می‌شود، اما چون جامعه هدف و مخاطب ما دانشگاه است، تمرکز ما نیز بر دانشگاه‌ها خواهد بود، بنابراین ما به‌عنوان متولیان امر فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه‌ها باید نسبت به این مسئله حساس باشیم و تمام دانشگاهیان و دانشجویان را فرزندان، خواهران و برادران خود بدانیم. باید تلاش کنیم این بی‌اعتمادی به‌وجودآمده را رفع کنیم؛ این موضوع، مسئله اصلی ماست.

مسئله مهم دیگری که برای ما حائز اهمیت بوده، بحث حفظ کرامت انسانی دانشگاهیان است. البته این موضوع بی‌ارتباط با مورد نخست نیست. ما اکنون احساس می‌کنیم به دلایل گوناگون، چه در میان استادان و چه دانشجویان، آن کرامت انسانی که اتفاقاً از عناصر محوری فرهنگ ملی و دینی ما و حتی فرهنگ انقلابی ماست، تا حدی خدشه‌دار شده است. انقلاب ۱۳۵۷ نیز در حالی شکل گرفت که یکی از شعارهای مهم آن، کرامت انسان‌ها بود. در حقیقت دانشگاهیان شامل استادان و دانشجویان احساس می‌کنند این کرامت و عزت، آن‌گونه که باید و شاید، حفظ نشده است، بنابراین شعار اصلی ما، هم افزایش کرامت دانشگاهیان است و هم مخاطب قرار دادن همه دانشگاهیان. از سوی دیگر، ایجاد امید و اعتماد برای دانشگاهیان و همچنین ایجاد نشاط، چه علمی و چه اجتماعی، در دانشگاه‌ها نیز از اهداف اصلی ما خواهد بود.

براساس نظرسنجی‌ای که «ایسپا» سال گذشته انجام داده بود، فاصله معناداری بین ذائقه دانشجویان و ریل‌گذاری و برنامه‌های این حوزه وجود داشت، سؤال اینجاست؛ چرا در این مدت به نتایج آن نظرسنجی توجهی نشده است؟ چقدر نظرسنجی‌هایی از این دست قرار است در برنامه‌ریزی‌های ملاک قرار بگیرد؟

در پاسخ به این سؤال در ابتدا باید بگویم که حداقل در دولت آقای دکتر پزشکیان که شعار دولت «صدای بی‌صدایان باشیم» است، می‌خواهیم صدای ناشنیده‌ها را بشنویم. در این دولت باید به اصطلاح، صداهایی را که تا حالا نشنیده‌ایم، به هر حال بشنویم. با این حال، اصل قضیه این است که باید متوجه شویم یک شکافی وجود دارد؛ یعنی خودِ این صورت‌مسئله باید پذیرفته شود. ابتدا باید مسئله را به رسمیت بشناسیم، بعد تلاش کنیم آن را تا حدی حل کنیم. در واقع دغدغه ما این است که به این قضیه توجه کرده و تلاش کنیم از این زاویه، اقداماتی را انجام دهیم تا این شکاف ترمیم شود و این بی‌اعتمادی که به هر حال شکل گرفته، تا حد قابل توجهی، ان‌شاءالله از بین برود.

معاونت‌های فرهنگی در دانشگاه‌ها بیشتر درگیر حوزه اجرا هستند و انتظار می‌رود که معاونت فرهنگی وزارت علوم راهبردی فکر کرده و سیاست‌گذاری قرار کلان انجام دهد. در دوره جدید و دولت چهاردهم، این سیاست‌گذاری قرار است با مشارکت دانشجویان و معاونان فرهنگی چگونه صورت بگیرد؟

اتفاقاً یکی از محورهایی که ما دنبال می‌کنیم، خودِ منزلت‌بخشی به تقویت معاونت‌های فرهنگی-اجتماعی در دانشگاه‌هاست. به‌هر حال، آن متولی برنامه‌های فرهنگی-اجتماعی در دانشگاه، خودش باید هم از نظر بحث بودجه، هم از نظر بدنه کارشناسی و هم از نظر قدرت نفوذ، تصمیم‌گیری و جایگاهش در نظام تصمیم‌سازی در دانشگاه یک منزلت خوب داشته باشد؛ این، اتفاقاً آن چیزی است که ما بجد دنبال می‌کنیم

در اینجا باید به این مسئله اشاره کنم که یکی از چالش‌های جدی که از دولت قبل وجود دارد، بودجه‌های فرهنگی در دانشگاه‌هاست که خوشبختانه در برنامه هفتم پیش‌بینی شده پنج درصد از بودجه‌های دانشگاه به حوزه فرهنگی-اجتماعی اختصاص پیدا کند. ما نیز بجد پیگیر آن هستیم که این موضوع محقق شود. اگر چنین اتفاقی بیفتد، معاونت فرهنگی-اجتماعی از نظر بودجه، دست‌بازتری خواهد داشت و در نتیجه، می‌تواند کارهای خلاقانه‌تری انجام دهد؛ این یک قضیه است. موضوع دیگر مربوط به انتصابات معاونان و مدیران فرهنگی-اجتماعی در دانشگاه‌هاست، واقعیت این ماجرا آن است که باور داریم کسانی باید به سمت معاونت یا مدیر فرهنگی-اجتماعی منصوب شوند که هم از نظر دانشی و هم از نظر بینشی، افراد فرهنگی بوده؛ دانش فرهنگی-اجتماعی خوبی داشته و همچنین بینش فرهنگی-اجتماعی خوبی داشته باشند. یعنی صرفاً برای گرفتن پست، مسئولیت نگرفته باشند؛ بلکه جنسشان افراد فرهنگی باشد و ما به این مسئله هم تأکید داریم. آقای وزیر نیز تأکید دارد که رؤسای دانشگاه‌ها وقتی معاون فرهنگی منصوب می‌کنند، حداقل مشورتی با ما داشته باشند و ما هم در این زمینه ورود اولیه داشته باشیم، بنابراین مسئله منزلت‌بخشی و قدرت‌بخشی به معاونت فرهنگی-اجتماعی؛ چه از نظر مالی، چه از نظر اداری و سایر جنبه‌ها در دستور کار ماست.

بخشی از بدنه دانشجویی معتقد است معاونان فرهنگی و حتی در ساحت‌های بالاتر خود معاونت فرهنگی و وزارت علوم، اصلاً ایده‌ای برای برنامه‌های فرهنگی ندارد. از این رو اگر بودجه‌ای هم اختصاص پیدا کند در عمل صرف برگزاری مجموعه‌ای از برنامه‌های روتین می‌شود. این نقد را قبول دارید؟ برای رفع آن چگونه تلاش می‌کنید؟

باید بگویم که بله، این اشکالی است که در دانشگاه‌ها وجود دارد و نمی‌توان آن را انکار کرد، ولی ما اکنون با تقویت معاونت‌های فرهنگی-اجتماعی تلاش می‌کنیم تا جایی که ممکن است معاونت‌های فرهنگی-اجتماعی در دانشگاه‌ها نقش تسهیل‌گر را داشته باشند؛ به این معنا که ایده از سوی دانشجویان ارائه شود و مشارکت نیز از جانب خود دانشجویان باشد. معاونت‌های فرهنگی-اجتماعی نیز بیشتر در نقش پشتیبان و تسهیل‌گر تحقق ایده‌ها ظاهر شوند، نه در جایگاه متصدی امور. ما بر این باور هستیم که اتفاقاً دانشجویان قشر خلاقی هستند؛ قشری که ایده دارند و اگر به آن‌ها میدان داده شود، ایده‌های بسیار خوبی نیز از جانب آنان ارائه خواهد شد.

به اختصاص ۵ درصد بودجه دانشگاه‌ها به حوزه فرهنگی اشاره کردید. واقعیت آن است با وجود تأکید در قوانین بودجه، این اعتبار هیچ‌گاه کامل تخصیص پیدا نکرده است. فکر می‌کنید در دوره جدید تا چه اندازه می‌توانیم شاهد تغییر وضعیت بودجه فرهنگی در دانشگاه‌ها باشیم؟

وجود این الزام قانونی در برنامه هفتم توسعه ذکر شده، اما اینکه آیا این پنج درصد صرفاً باید برای فعالیت‌ها و رویدادهای فرهنگی مصرف شده یا شامل ساختارها، مسائل نیروی انسانی و فضا نیز شود، خود موضوع چالش‌برانگیزی برای بسیاری از دانشگاه‌هاست. برای مثال، فرض کنید دانشگاه‌ها، حقوق و دستمزد نیروهای فرهنگی را که در این بخش فعالیت می‌کنند، ذیل این ردیف حساب می‌کنند؛ در این صورت نیز رقم نهایی که باید به برنامه‌های فرهنگی برسد، رقم کوچکی خواهد شد. متأسفانه بسیاری از دانشگاه‌ها به این سمت رفته‌اند که کل بودجه را در ابتدا حقوق و دستمزد را کنار می‌گذارند، بعد از آن بودجه عمرانی نیز پرداخت می‌شود و هرچه در پایان باقی می‌ماند، به‌عنوان پنج درصد فرهنگی در نظر گرفته می‌شود که بسیار ناچیز است. ما در این زمینه تلاش می‌کنیم که به هر حال آن پنج درصد واقعی، یعنی پنج درصد کل بودجه دانشگاه‌ها، در حوزه فرهنگی هزینه شود. البته این کار ساده‌ای نیست، ولی به هر حال ما در تلاش هستیم به این سمت حرکت کنیم.

یکی دیگر از مسائلی که باید در جامعه دانشگاهی و دانشجویی دنبال کنیم، بحث نشاط‌آفرینی و امیدآفرینی است. برای این منظور چه برنامه‌هایی دارید؟

بله، دقیقاً. به هر حال، این دو مسأله (امید و نشاط) دو مقوله‌ی بسیار مهم هستند که مورد تأکید جناب وزیر و همچنین معاونت فرهنگی-اجتماعی نیز قرار دارد. اتفاقاً در همین زمینه، به‌ویژه اکنون که در فصل بهار هستیم، از تمامی معاونت‌های فرهنگی-اجتماعی دانشگاه‌ها خواسته‌ایم که در این حوزه با قدرت ظاهر شده و محوریت آن هم بحث نشاط و امیدآفرینی باشد.

ایده مهمی که ما در حال پیگیری آن هستیم، به ماه رمضان و نوروز بازمی‌گردد. از آنجایی که ماه رمضان و نوروز، دو عنصر بسیار برجسته مذهبی و ملی کشورمان هستند که اتفاقاً ظرفیت بالایی نیز دارند؛ یعنی قدرت گردآوری افراد و قدرت هویت‌بخشی دارند. از سوی دیگر آیین نوروز در ایران معمولاً به‌صورت خانوادگی تعریف می‌شود. در همین راستا نیز ایده‌ای که دکتر شالچی به طور ویژه پیگیر آن است، این بوده که نوروز در کنار آن که پدیده‌ای خانوادگی است، می‌تواند به پدیده‌ای فراخانوادگی نیز تبدیل شود. می‌توانیم گردهمایی‌ها و مجموعه‌ای از مراسم بزرگ را تحت عنوان آیین نوروز برگزار کنیم؛ مراسمی که افراد زیادی را گرد هم آورد. نکته دوم اینکه نوروز می‌تواند تا پایان فروردین نیز ادامه پیدا کند؛ یعنی محدود به ۱۳ فروردین نباشد. ما می‌توانیم به مدت یک ماه، آیین نوروز را برپا و از این ظرفیت ملی و فرهنگی بهره‌برداری کنیم، بنابراین ما به همه دانشگاه‌ها توصیه کرده و از آن‌ها خواسته‌ایم و پیگیر اجرای این برنامه نیز هستیم و حمایت مالی هم از آن‌ها انجام می‌دهیم که مجموعه‌ای از برنامه‌های بزرگ و متمرکز تحت عنوان «آیین نوروز» برگزار کنند.

فرمول در کل سال به چه شکل است؟

اکنون مشخصاً تمرکز ویژه‌ای داریم بر خودِ «بهار» و در حال حاضر، یک برنامه سه‌ماهه تنظیم کرده‌ایم. علاوه بر نوروز، خوشبختانه طبیعت هم در فصل بهار با ما همراهی می‌کند. ما در تلاشیم به طور ویژه، دو محور را دنبال کنیم؛ نخست، بحث اردوهاست. فکر می‌کنیم اردوها می‌توانند برای دانشجویان بسیار نشاط‌آفرین باشند و در همین راستا نیز چند دسته اردو را تدارک دیده‌ایم. اردوهای ایران‌گردی. برای مثال ما اکنون بر دو شهر متمرکز یم؛ یکی کاشان و دیگری قزوین. این دو شهر انتخاب شده‌اند و تعداد زیادی از دانشجویان از دانشگاه‌های مختلف برای حضور در این اردوها هماهنگ می‌شوند. البته هر استانی نیز اردوهای درون‌شهری خود را خواهد داشت، ولی ما اردوهای قزوین و کاشان را به‌صورت ویژه مدیریت و متمرکز برگزار می‌کنیم. کنار آن، مجموعه‌ای از اردوها تحت‌عنوان «گردشگری علم‌وفناوری» نیز برنامه‌ریزی شده‌اند. در این اردوها، بخش بزرگی از دانشجویان با همکاری وزارت صنعت، وزارت نفت، سازمان انرژی اتمی و سایر نهادها، از صنایع بزرگ کشور بازدید می‌کنند تا با دستاوردهای صنعتی کشور آشنا شوند، همچنین اردوی خلیج‌فارس را در پیش داریم. این اردو در روزهای آینده- در اردیبهشت‌ماه- و به مناسبت «روز خلیج‌فارس» برگزار می‌شود و تعداد قابل توجهی از استادان و دانشجویان به دو یا سه جزیره در خلیج‌فارس اعزام خواهند شد. اواخر اردیبهشت همزمان با میلاد حضرت امام رضا(ع)، جمع قابل توجهی از دانشجویان را به مشهد خواهیم برد. این برنامه‌ها به‌صورت پکیجی با محوریت اردوها طراحی شده‌اند که شامل اردوهای درون‌شهری و اردوهای خارج از شهرند. ما معتقدیم اردوها ظرفیت بسیار خوبی برای نشاط‌بخشی دارند. کار دیگری که همزمان در حال انجام آنیم تمرکز بر موضوع زبان و ادب فارسی است. خوشبختانه در فروردین و مخصوصاً اردیبهشت، روزهایی به مناسبت بزرگداشت شاعران بزرگ فارسی زبان چون فردوسی، سعدی و عطار داریم. یکی از ظرفیت‌هایی که می‌تواند زبان مشترک خوبی بین همه ایرانیان ایجاد کند و با وجود همه تفاوت‌ها، مورد وفاق و تفاهم باشد، زبان و ادبیات فارسی است. این زبان هم جنبه همبستگی ملی دارد و هم هویت میهنی ما را تقویت می‌کند، بنابراین تلاش کرده‌ایم در دانشگاه‌های مختلف، مراسمی برای بزرگداشت این بزرگان زبان و ادب فارسی برگزار کنیم. این محور دوم از برنامه‌هایی است که توجه ویژه‌ای به آن داریم. مسئله‌ای که باید در اینجا به آن اشاره کنم آن است که یکی از چالش‌های بزرگمان آن است که دانشجویان واقعاً افق شغلی روشنی برای خود نمی‌بینند. این مسئله بسیار مهم است و متأسفانه همه نظرسنجی‌ها همین موضوع را نشان می‌دهند. در همین راستا باید بتوانیم با همکاری سایر معاونت‌های وزارتخانه، به‌ویژه معاونت فناوری و مخصوصاً معاونت پژوهشی و حتی در تعامل با دانشگاه‌های خارج از این مجموعه مانند دانشگاه علمی کاربردی، دانشگاه ملی مهارت و دیگر مراکز آموزشی که در حوزه مهارت‌آموزی فعالیت جدی دارند، موضوع مهارت را در دانشگاه‌ها به‌صورت جدی دنبال کنیم. البته تمرکز ویژه‌ای بر خوابگاه‌های دانشجویی داریم؛ چراکه دانشجویان در خوابگاه‌ها زمان فراغت قابل توجهی در اختیار دارند و ما می‌توانیم از این بخش از اوقات فراغت دانشجویان، برای ارتقای مهارت‌های آنان بهره ببریم. در این زمینه، مجموعه‌ای تحت‌عنوان «مهارت‌های کوله‌پشتی» مطرح شده است؛ مهارت‌هایی که به کارگاه‌های طولانی مدت یا تجهیزات پیچیده نیاز ندارند و می‌توان به‌راحتی آن‌ها را در میان دانشجویان گسترش داد. به‌عنوان نمونه، طرح «کمند» را داریم که بیشتر بر کارآفرینی و مهارت‌آموزی دختران دانشجو تمرکز دارد یا طرح «سرمد» که همه دانشجویان را تحت پوشش قرار می‌دهد و در قالب همان مهارت‌های کوله‌پشتی، مهارت‌هایی را به دانشجویان منتقل می‌کند. درمجموع، بحث مهارت‌آموزی و روحیه کارآفرینی، موضوعی است که به‌عنوان محور سوم با تمرکز بر خوابگاه‌ها یا همان سراهای دانشجویی به‌طور جدی دنبال می‌کنیم. در حال حاضر تمرکز ما بیشتر بر فصل بهار است، اما برای تابستان ان‌شاءالله در نظر داریم بازاندیشی جدی در برنامه‌ها انجام دهیم و برنامه‌های متنوع‌تری را ارائه کنیم. با این حال هر سه محور یادشده قابلیت ادامه‌دار بودن در طول سال را دارند و امیدواریم بتوانیم آن‌ها را به‌صورت جدی دنبال کنیم.

یکی از مسائلی که درباره نسل «زد» مطرح می‌شود این است که این نسل فردگراست و مانند نسل‌های پیشین تمایل چندانی به حضور در جمع و مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی ندارد. یکی از بازوهایی که می‌تواند در این زمینه کمک‌کننده باشد، موضوع تشکل‌هاست. با توجه به نکته‌ای که مطرح شد، برنامه معاونت در این خصوص چیست و تقویت تشکل‌ها قرار است چگونه دنبال شود؟

در اینجا باید در وهله اول بگوییم که در دوره جدید، به‌جای واژه تشکل‌ها، بیشتر از عبارت «نهادهای دانشجویی» استفاده می‌شود. نهادهای دانشجویی شامل انجمن‌های علمی، کانون‌های فرهنگی و هنری، تشکل‌های اسلامی (به تعبیری تشکل‌های سیاسی) و نشریات دانشجویی هستند. دقیقاً بحث ما نیز در اینجا تمرکز بر خود نهادهای دانشجویی است. موضوع موردنظر ما این است که با وجود تمام چالش‌ها، اگر قواعد بازی در دانشگاه به‌درستی طراحی شود، یعنی آیین‌نامه‌های به‌روزی تدوین کنیم و به دانشجویان میدان دهیم تا فعالیت‌های جمعی، تیمی و گروهی را در دانشگاه انجام دهند، بحث تقویت نهادهای دانشجویی محقق می‌شود. از سوی دیگر علی‌رغم اینکه بخش قابل توجهی از دانشجویان علاقه‌مندند و این ظرفیت را دارند که در فضاهای دانشگاهی به فعالیت‌های تیمی و جمعی بپردازند، اما شاهد آن هستیم که بسیاری از آیین‌نامه‌هایی که در ارتباط با نهادهای دانشجویی نوشته شده‌اند، از آنجاکه به‌روز نشده‌اند و متناسب با تغییر و تحولاتی که در جامعه به‌وجود آمده، نظیر رشد شبکه‌های اجتماعی و فضاهای مجازی، تغییری نکرده‌اند، عملاً فضا برای آنها بسته شده است. به همین دلیل یکی از کارهای بسیار مهمی که در نظر داریم انجام دهیم، بازتعریف نهادهای دانشجویی و به‌طورکلی فعالیت‌های جمعی دانشجویان در دانشگاه است. در صورت لزوم، این آیین‌نامه‌ها را مورد بازنگری قرار خواهیم داد. فکر می‌کنم اگر چنین اتفاقی بیفتد، می‌توان امیدوار بود که فعالیت‌های تیمی در دانشگاه قدرت گرفته و به رشد مطلوبی برسد.

این کار از چه زمانی قرار است آغاز شود؟

کارگروه زیست دانشجویی و کارگروه بازبینی آیین‌نامه‌های دانشجویی را به‌زودی تشکیل خواهیم داد. قرار است این کار به‌صورت فشرده دنبال شود تا ببینیم در چه بخش‌هایی از آیین‌نامه‌ها بازنگری لازم است و این بازبینی چگونه باید متناسب با فضاهای جدید صورت گیرد.

در این روند، مشارکت خود دانشجویان در برنامه‌ها نیز در نظر گرفته شده است؟ این مشارکت از یک‌سو به این شکل است که باید مشخص شود خطوط قرمز برای آنان چگونه تبیین می‌شود و از سوی دیگر اینکه چطور قرار است در فرایندها مشارکت داده شوند؟

نگاه ما این است که دانشگاه برای همه دانشگاهیان است. در این میان، دیدگاه‌همان به دانشجویان مانند صاحبخانه اصلی دانشگاه است. در این شرایط اگر این اعتماد که آسیب‌دیده، بازسازی و ترمیم شود و اگر دانشجویان واقعاً احساس کنند کلیت دانشگاه و همه متولیان و مدیران آن در تلاشند تا فضایی برای رشد، تعالی و نشاط علمی فراهم آورند، آن‌گاه از طریق گفت‌وگوهای فشرده و همین برنامه‌هایی که مطرح شد، می‌توان امیدوار بود بخش زیادی از فعالیت‌های فرهنگی در دانشگاه به خود دانشجویان واگذار شود. نگاه ما به دانشجویان، دقیقاً به‌عنوان نسل خلاق و پُر ایده است. ما موظف و مکلف هستیم فضایی حتی برای تجربه سعی و خطا برای آنان فراهم کنیم؛ چراکه اقتضای خلاقیت و رشد، میدان دادن به دانشجویان و شناسایی ظرفیت‌ها از طریق همین آزمون و خطاها است. درنهایت، نگاه حمایتی به دانشجویان باید محور اصلی باشد. فکر می‌کنم اگر اتفاقاتی که ذکر شد، تحقق یابد و این نگاه به‌درستی تبیین و نهادینه شود، می‌توان با مشارکت خود دانشجویان، شاهد رخدادهای بسیار مثبتی در دانشگاه بود.

درخصوص انتشار فعالیت‌هایی که در معاونت انجام می‌شود، در این دوره قرار است به چه شکلی عمل شود؟ آیا قرار است فصلنامه‌ها و دوفصلنامه‌ها را داشته باشیم یا برنامه مشخص دیگری وجود دارد؟

سؤالتان را این‌طور پاسخ می‌دهم. فرض کنید برخی نشریات ما، به هر دلیلی در سایت معاونت قرار نگرفته بودند و در همین راستا چند روز پیش دستور دادم تمام این نشریات روی سایت قرار بگیرند، حتی برنامه ما این است برخی کتابچه‌ها، جزوه‌ها و کتاب‌هایی که تاکنون تدوین شده‌اند و انتشار آن‌ها ملاحظات خاصی ندارد، روی سایت قرار بگیرند. هدف ما، دسترس‌پذیر کردن تمام محتواهایی است که درحال تولیدند تا به‌نوعی «open source» شوند، به‌تعبیر دیگر دسترسی آزاد به آن‌ها فراهم شود. در این میان، موضوع ارتباط با مخاطبان اصلی ما - که شامل استادان، دانشجویان و حتی کارشناسانند نیز از اهمیت زیادی برخوردار است. قطعاً یکی از ابزارهای این ارتباط، سایت معاونت است و دیگری نیز نشریاتند. ما تلاش می‌کنیم کمی بیشتر بر تولیدات چندرسانه‌ای تمرکز داشته باشیم؛ از جمله انیمیشن، کلیپ، پادکست و موارد مشابه. اصولاً یکی از سیاست‌هایی که قصد داریم بر آن تمرکز کنیم، همین مسئله فضای مجازی است. امیدواریم بتوانیم پرقدرت، حضور در فضای مجازی را دنبال کرده و آن را به یکی از کانال‌های ارتباطی مؤثر با مخاطبانمان تبدیل کنیم. یکی از همین کانال‌ها، دقیقاً بحث نشریاتی است که به‌صورت «open source» (منبع باز) روی سایت قرار می‌گیرند.

برنامه معاونت برای تقویت نشریات دانشجویی چیست؟

در همین راستا یکی از دغدغه‌های فعلی ما، مسئله نشریات کاغذی است که با توجه به تحولات اجتماعی اخیر، گسترش شبکه‌های اجتماعی و مجازی شدن جامعه، مخاطبان خود را تا حدودی ازدست‌داده‌اند؛ مشابه وضعیتی که برای روزنامه‌ها نیز به وجود آمده و موجب کاهش مخاطبان آن‌ها شده است. سیاست ما این است که اتفاقاً آیین‌نامه نشریات مورد بازبینی قرار گیرد تا در آن، تولیدات چندرسانه‌ای دانشجویان از جمله پادکست‌ها و سایر قالب‌های مجازی، به‌رسمیت شناخته شود. البته می‌دانیم این موضوع چالش‌های خاص خود را دارد، اما فرض کنید گروهی از دانشجویان گرد هم می‌آیند و مجموعه‌ای از پادکست‌ها تولید کرده یا گروهی دیگر کلیپ‌ها، انیمیشن‌ها و مواردی از این قبیل تهیه می‌کنند. طبیعتاً این‌ها باید به رسمیت شناخته شوند.

در این زمینه به نظر ما می‌رسد که هیچ چیز نمی‌تواند جای قلم را بگیرد، یعنی مهارت دانشجویان در زمینه نگارش و نویسندگی نیز بسیار حائز اهمیت است، بنابراین همچنان قصد داریم به نشریات نوشتاری توجه ویژه‌ای داشته باشیم، اما درهر حال، این تکثر - حال می‌خواهیم آن را نشریه بنامیم یا رسانه‌های چندرسانه‌ای - مورد توجه ماست و درواقع درحال پیگیری آن هستیم تا ان‌شاءالله محقق شود.

این برنامه‌های جدید می‌تواند موجب رونق دوباره در این فضا شود؟

قطعاً این کار شرایط ساده‌ای ندارد و همه آن هم در دست دانشگاه نیست؛ نه فقط درون دانشگاه، بلکه در فضای عمومی کشور نیز به همین شکل است. مسائل اقتصادی و سیاسی تأثیر زیادی بر این وضعیت دارند، ولی ما درهر حال تلاش کرده‌ایم با رویکردی خلاقانه، پویا و امیدوارانه عمل کنیم و رسالت خود را با قدرت، ان‌شاءالله به انجام برسانیم.

در دوره جدید معاونت قصد دارد به سمت سامانه‌سپاری حرکت کند یا نگاه متفاوتی به استفاده از سامانه‌هایی دارد که در گذشته راه‌اندازی شده‌اند؟

در چند سال اخیر، سرمایه‌گذاری قابل توجهی روی سامانه‌ای محوری با نام «فرنما» انجام شده و گام‌های خوبی نیز در این مسیر برداشته شده است. کم‌وبیش با آن آشنایید. حقیقت آن است که ما قصد داریم این سامانه را صرفاً تقویت کنیم، اشکالات آن را برطرف کرده و اصلاً نیتی برای به حاشیه راندن آن نداریم، بنابراین با قدرت روی همان سامانه کار خواهیم کرد تا تقویت شده و ضعف‌های آن برطرف شود.

موضوع پایش و رصد فضای فرهنگی-اجتماعی دانشگاه‌ها، پیش‌تر نیز در قالب ارائه کارنامه فرهنگی به دانشگاه‌ها مطرح شده بود. شما قصد دارید همان مسیر را دنبال کنید؟

در سال‌های گذشته نیز مواردی وجود داشته است که برخی پیمایش‌ها در محیط‌های دانشجویی انجام می‌شده یا برخی نهادهای خارج از وزارت علوم نیز به این موضوع پرداخته‌اند، ولی ما معتقدیم هر جا قرار است در خصوص فضای دانشگاه، فضای فرهنگی و اجتماعی، بحث‌های امید دانشجویان، نشاط دانشجویی و کلاً رفتارها و نگرش‌های دانشجویان صحبت شود، قاعدتاً باید داده‌های آن در درون خود وزارت علوم تولید شود و ما مرجع تولید و انتشار آن باشیم. این موضوع نیز درحال پیگیری است که ان‌شاءالله موفق شویم.

اگر نکته‌ای نیز درباره اولویت‌های مسیر آینده معاونت وجود دارد، بفرمایید.

نکته خاص دیگری نیست، فقط موضوع مربوط به «رصد فرهنگی - اجتماعی دانشگاه‌ها» نیز یکی دیگر از محورهایی است که درحال پیگیری است. رصد و پایش نیز مطرح بوده؛ به این معنا که مرجعیت فضای فرهنگی و اجتماعی دانشجویی، قرار است در اختیار خود معاونت باشد. مجموعه کلی نیز ذیل همین معاونت قرار دارد.

پنجشنبه ۲۸ فروردین ۱۴۰۴
شماره ۴۳۸۹
FARHIKHTEGANDAILY.COM
FARHIKHTEGANONLINE